

Co obnáší spor o interrupce?

02.Června 2004 Zbyněk Klíč

Poslanecká sněmovna zamítla na konci března novelu zákona o umělém přerušení těhotenství. Návrh se snažil zrušit poměrně liberální zákon z roku 1986 a změnit patřičné části v trestním zákoníku. Tato v současnosti platná norma umožňuje přerušení těhotenství do dvanáctého týdne na základě rozhodnutí matky, po tomto období v případě ohrožení života matky či plodu a po čtyřiatřicátém týdnu v případě genetických vad plodu. Návrh skupiny poslanců naopak umožňoval provedení interrupce pouze v případě ohrožení života matky či po prokázaném znásilnění. V ostatních případech mohl být lékař, provádějící zákrok, potrestán až pětiletým vězením či zákazem činnosti.

Přestože byl návrh drtivou většinou přítomných poslanců smeten ze stolu již v prvním čtení, je rozhodně dobře, že byl podán. Umožnil tak od června, kdy byl poprvé prezentován, diskuzi nad jedním z kardinálních problémů současné společnosti.

Konzervatismus vs. liberalismus

Spor o umělé přerušení těhotenství je jedním z dělítek, které oprašuje původní rozpor mezi konzervativci a liberály. Ačkoliv v průběhu dvacátého století došlo k výraznému sblížení obou těchto ideových soustav, nelze pominout, že na některých tématech se zástupci obou stran shodnout nemohou. Jedním z nich je i otázka interrupcí.

Zcela zásadní spor o to, zda povolit, či nepovolit interrupce, leží v otázce určení, zda se v případě embrya již jedná o člověka. Pohled konzervativců je jasný – spojení vajíčka a spermie znamená vytvoření neopakovatelných genetických vlastností, které stojí na počátku každého života. Potenciálně jde tedy o vývoj lidské bytosti a její případné usmrcení je vraždou. Liberálové uvažují o člověku až aktem porodu a umělé přerušení těhotenství proto nepovažují za zabití živé bytosti.

Navíc přicházejí s tvrzením, že zárodek je součástí ženy, a ta má proto právo svobodně rozhodnout o svém „majetku“. Toto tvrzení však konzervativci zpětně odmítají a říkají, že zárodek není součástí těla matky, neboť to proti němu bojuje a snaží se jej zničit.

Tyto biologické aspekty jistě znamenají důležitý moment celého sporu, tento text však orientuje svůj hlavní zájem na neméně důležitou oblast – oblast etickou. Pokusme se na následujících řádcích shrnout argumenty obou táborů.

Zastánci interrupcí uvažují o ženě (člověku) jako plnoprávném individu. Člověk coby svrchovaný jedinec je nadán rozumem a svobodou rozhodovat o vlastním, originálním životě. Nelze proto na základě univerzálního, „objektivního“ předpisu ženě nařídít, jak se má, či nemá zachovat. Takovýmto zákonem by stát, coby autorita práva, zasahoval do jejího soukromí, což je nepřípustné, a také neúčinné. Správnost svého tvrzení podporuje tato skupina faktem, že v „liberální“ České republice dochází postupně ke snižování počtu potratů. Zástupci tohoto tábora argumentují i čistě prakticky – zákaz potratů by vedl pouze k vyhnání této činnosti do nelegální sféry, kde se zvyšuje riziko úmrtí ženy. Spíše než o restrikcii uvažují liberálové o prevenci – výchově, používání antikoncepce aj.

Konzervativci vycházejí z tradic přirozeného zákona, mezi něž patří na čelním místě ochrana života. Objektivní řád, daný Bohem, zabití živého tvora zakazuje. A nedokonalá lidská bytost se má tomuto řádu podrobit. To však v soudobé individualistické společnosti, relativizující úctu k autoritě, není možné. Neuplatňováním úcty k životu ale dochází k nebezpečnému precedentu – pokud totiž přijmeme zárodek za živého člověka, znamená jeho usmrcení nepřímé svolení nejen k ničení ne zcela zdravých plodů, ale i k zabíjení již narozených, např. zdravotně indisponovaných, lidí. To může dle konzervativců vést až k praktikám nacistů, kteří likvidovali méněcenné bytosti ve jménu zdravé společnosti. Konzervativci proto chtějí, aby jakkoliv ohrožený plod dostal právo žít. Případná sociální

či ekonomická neschopnost matky má být vyvážena možností utajených porodů a adopcí.

Nemůžeme popřít skutečnost, že v okamžiku spojení spermie a vajíčka potenciálně skutečně vzniká nový člověk. Případné zničení zárodku či plodu z jiných než zdravotních důvodů je tedy zlem páchaným na společnosti, na budoucích generacích. Je zároveň popřením počáteční lidské rovnosti, ve smyslu rovného postavení lidí před Bohem. Z určité části je zcela jistě důsledkem současné liberální morálky, kladoucí na první místo přítomnost a svobodu jedince.

A právě v tomto posledním bodě spočívá základ všech rozporů mezi liberály a konzervativci – je člověk rozumnou a potenciálně dokonalou bytostí, schopnou řídit si život sám podle sebe, či je naopak hříšný a nedokonalý a tudíž nutně vyžaduje objektivní řád? Jde o základní rozpor a právě debata o umělém přerušení těhotenství může přispět k dalšímu hledání odpovědi na uvedenou otázku.